

Vann er en forutsetning for alt liv. Ferskvannet på jorden, i form av overflatevann eller grunnvann, er viktig i enhver utviklingsprosess. Fordi vannet er ulikt fordelt i tid og rom, er det ofte ikke tilgjengelig der man trenger det, men mer enn rikelig tilgjengelig der man ikke trenger det.

Stadig økende press på vannressursene som følge av forurensning, befolkningsøkning, stigende vannforbruk ved økt levestandard, økt vannforbruk i matvareproduksjon, og endringer vannkretsløpet som følge av klimaendringer, vil både forsterke kravene til å finne effektive forvaltningsløsninger og øke konfliktpotensialet.

FNs tusenårsmål om vann

- halvere andelen mennesker som ikke har tilgang på rent drikkevann innen år 2015
- halvere andelen mennesker som ikke har tilgang på grunnleggende sanitære fasiliteter innen år 2015 (WSSD)

Mange av de fattige landene ligger i strøk med vannknapphet, og vannsektoren spiller en helt unik rolle flere av disse landenes økonomi. Mangel på infrastruktur for lagring, transport, fordeling og effektiv bruk av vann, kombinert med mangel på planleggings- og forvaltningskapasitet, gir manglende forsyning av rent drikkevann. Særlig rammer dette folk på landsbygda og byenes randområder.

Store fattige befolkningsgrupper mangler i dag ren og sikker vannforsyning og tilgang på tilfredsstillende sanitære løsninger:

- 1,1 milliarder mennesker er uten tilgang på ren og sikker vannforsyning
- 2,4 - 3,0 milliarder mennesker er uten sanitæranlegg
- 10 000 mennesker dør daglig av vannrelaterte sykdommer

Ved siden av å representere en konstant helsetrussel, gir dårlig vannhygiene og mangel på tilfredsstillende sanitære løsninger alvorlige negative konsekvenser for produktiviteten til den enkelte arbeider, økonomisk vekst, bærekraftig utvikling, og fattigdomsreduksjon. Fattige på landsbygda opplever daglige problemer med mangel på vanntilførsel og sanitære løsninger. Når kvinner må bruke 4 timer hver dag bare på å dekke det aller mest basale vannbehovet, blir det mindre tid til matproduksjon, inntektsskapende arbeid og omsorgsoppgaver. Mange barn mister muligheten til å gå på skole fordi de må sikre nødvendig vann til familien.

Nepal: Vannet i hovedstaden Kathmandu og området rundt, bidrar til å spre sykdommer som diaré, tarminfeksjoner og hepatitt. NORAD er med på å finansiere en 26 kilometer lang tunnel som skal frakte vann fra Melamchi-elven til Kathmandu.

Eksempler på NORADs vannsatsing:

Guatemala, Honduras og El-Salvador: NORAD støtter et prosjekt som skal utvikle sletterregionen rundt Lempa-elven. Dette er det fattigste området i de tre landene. Prosjektet skal bidra til styrking av privat sektor, offentlige institusjoner og bærekraftig bruk av naturressursene.

Zambia: NORAD støtter myndighetenes handlingsplan som skal sikre bærekraftig bruk av vann.

Kina: NORAD er med på å finansiere flere store kloakkrenseanlegg i Kina, der forurensningen har vært omfattende.

Sør-Afrika: Sør-Afrika har knapphet på vann. Norge bidrar til bærekraftig forvaltning og bruk av grunnvann gjennom et samarbeidsprosjekt med Departementet for vann- og skogsaker. Norges geologiske undersøkelse stiller med faglig kompetanse.

Det palestinske området: De palestinske vannressursene er blant de laveste i verden målt per innbygger. Norge støtter oppbygging og drift av Palestinian Water Authority, som har hatt en viktig rolle i forhandlingene om vannressursene med Israel.

Nile Basin Initiative: Samarbeidet mellom ni stater rundt Nilen skal bidra til rettferdig fordeling og bærekraftig forvaltning av Nilens vannressurser. Felles prosjekter og rettslig rammeverk skal sikre dette. NORAD støtter finansiering av initiativet.

Foto: Scanpix

Økningen i vannforbruket

Globalt står irrigasjon, industri og husholdningene for henholdsvis 70, 20 og 10 prosent av vannforbruket, og økningen i vannforbruket er større enn befolknings-tilveksten. Mens verdensbefolkningen ble tredoblet på 1900-tallet ble vannforbruket seksdoblet i samme periode. World Commission on Water venter at vannforbruket vil øke med 50 prosent de neste 30 årene. I 2025 vil 4 milliarder mennesker – halvparten av jordens befolkning – leve under alvorlig vannstress, med særlig alvorlige forhold i Afrika, Midtøsten og Sør-Asia. Det er beregnet at de totale investeringer i vann-infrastruktur må økes fra 75 til 180 milliarder dollar pr år globalt for å dekke behovene.

Foto: Pat Morrow ACIDI/CIDA

Konflikter om vann

Konflikter om retten til vannressurser finnes ikke bare på nasjonalt nivå, men også på internasjonalt nivå knyttet til grenseoverskridende vassdrag. Statsgrenser er svært ofte trukket uavhengig av hva som ville være naturlig i forhold til vassdrag og nedbørsfelt, og ofte også uten hensyn til folkegruppers etniske, kulturelle og religiøse tilhørighet.

Globalt finnes det 260 vassdrag og i tillegg et større, men ukjent, antall grunnvanns-reservoarer som deles av to eller flere stater. Effektiv forvaltning av disse delte vannressursene forutsetter samarbeid mellom land. Sensitivitet knyttet til territoriell suverenitet, forskjeller i staters kultur, rettslige- og politiske systemer og ulike nasjonale agendaer gjør deling av internasjonale vannressurser til en kompleks utfordring.

Norsk bistand til vannsektoren Gjennomsnitt har Norge gitt bistand til vannforsyning og vanninfrastruktur på ca 140 millioner kroner årlig. Støtte til tiltak knyttet til vann innen energi (vannkraft), landbruk (irrigasjon), og miljø er da ikke regnet med.

NORADs informasjonssenter:
sk@norad.no

www.norad.no

Åtte utfordringer knyttet til vann:

Jordbruk med kunstig vanning

Over 70 prosent av ferskvannet som tappes fra innsjøer, elver og grunnvann går til jordbruk. Andelen vil trolig øke med befolkningsvekst og økende matbehov.

Vann og hygiene

En sjettedel av verdens innbyggere mangler tilgang på rent drikkevann. 40 prosent av verdens befolkning mangler tilgang til toaletter og vaskemuligheter.

Vannmangel

Mengden ferskvann på planeten er konstant. I år 2025 må den samme mengden vann dekke behovene til ytterligere tre milliarder mennesker.

Vannkvalitet

Grunnvann er utsatt for mange trusler, som overforbruk og forurensing. Store uttak kan også påvirke kvaliteten på grunnvannet. Mer sjøvann kommer til, slik at jordbruksland blir salt og ubrukelig.

Vann og konflikt

Vann blir brukt som verktøy og våpen i konflikter. Men delte vannressurser kan også føre til samarbeid.

Flom og tørke

Naturkatastrofer som tørke og flom har preget kloden siden tidenes morgen. Flom er en årlig foreteelse og fører til store skader. Tørke er den naturkatastrofen som tar flest menneskeliv.

Vann og økosystemer

Fjerning av myrer, våtland og vann, endring av elveløp og forurensning med industrielt og menneskelig avfall, har hatt stor innvirkning på økosystemer rundt ferskvann. Rundt 90 prosent av all kloakk og 70 prosent av industriavfall i utviklingsland slippes ut, uten rensing.

Urbane vannressurser

I 2025 vil fire milliarder av utviklingslandenes befolkning bo i og rundt byer. Ukontrollert urbanisering legger stort press på blant annet vannforsyning og sanitærforhold. Alvorlige miljø- og helseproblemer følger i kjølvannet av den raske urbaniseringen, særlig i overbefolkede slumområder hvor bl a vannbårne sykdommer, brann, oversvømmelse og jordskred er en del av dagliglivet.